

AVOKATI I POPULLIT

Adresa: Bulevardi: "Zhan D'Ark" Nr.2
Tiranë, Shqipëri

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
AVOKATI I POPULLIT

Mekanizmi Kombëtar për Parandalimin e Torturës,
trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtërues

Tel/Fax: +355 4 2380 300/323
E-mail: ap@avokatipopullit.gov.al
www.avokatipopullit.gov.al

Nr. Prot. Tiranë ___/___/2021
Nr. Dok. 202101254/2

Lënda: *Rekomandime lidhur me përmirësimin e kushteve dhe trajtimin e të paraburgosurve dhe të dënuarve në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale (IEVP), në Shënkoll, Lezhë.*

Drejtuar: **Z. Agim ISMAILI**
Drejtor i Përgjithshëm i Burgjeve

TIRANË

Z. Dedë ZHIVANI
Drejtor i Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale (IEVP)

LEZHË

Të nderuar zotërinj,

Mekanizmi Kombëtar për parandalimin e torturës, trajtimit ose dënimit të egër, çnjerëzor ose poshtërues, në vijim Mekanizmi Kombëtar (MKPT), seksion pranë Avokatit të Popullit, bazuar në nenin 19/1 të ligjit nr. 8454, datë 04.02.1999, "Për Avokatin e Popullit", i ndryshuar dhe nenin 81 të ligjit nr.81/2020 datë 25.06.2020, "Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve, kreu një inspektim periodik në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale (IEVP) në Shënkoll, Lezhë më datë 30.09.2021, sipas planit të inspektimit të miratuar nga Avokati i Popullit. Në përbërje të grupit inspektues ishin z. Hazbi Selita, z. Besnik Deda dhe znj. Gloria Çarkaxhiu, nd/komisionerë pranë Mekanizmit Kombëtar.

Qëllimi i vizitës monitoruese në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Shënkoll, Lezhë, ishte garantimi i kushteve për trajtimin me dinjitet të të paraburgosurve, respektimi i të drejtave dhe lirive themelore të tyre për parandalimin e sjelljeve ose trajtimit mizor, çnjerëzor, poshtërues apo degradues, sipas përcaktimeve në ligjin nr.81/2020 "Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të të paraburgosurve", Rregulloren e Brendshme të Burgjeve, aktet ndërkombëtare për këtë qëllim, si dhe masat e marra për zbatimin e rekomandimeve të Avokatit të Popullit të bëra gjatë inspektimeve të mëparshme.

Gjatë vizitës monitoruese, grupit të inspektimit iu ofrua mundësia që të kishin akses të plotë në kqyrjen dhe administrimin e dokumentacionit të kërkuar, inspektimin dhe evidentimin e kushteve ku mbahen dhe trajtohen të dënuarit dhe të paraburgosurit në këtë

institucion, si dhe zhvillimin e intervistave konfidenciale me personat e dënuar dhe të paraburgosur, në përputhje me Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve në fuqi.

Bazuar në metodologjinë e inspektimit për institucionet penitenciare, grupi i inspektimit u takua fillimisht me z.Dedë Zhivani, Drejtor në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Shënkoll, i cili u vu në dijeni lidhur me qëllimin e inspektimit.

Në vijim, grupi i inspektimit verifikoi kushtet e ambienteve në regjimin e brendshëm si dhomat e banimit, klasat e edukimit, ambientin e dusheve, dhomat e veçimit dhe të observimit, ambientin e zhvillimit të takimeve me familjarë (aktualisht dhoma për lidhjen me skype), dhomën e mjekut, kabinetin e punës të stomatologut dhe të vizitave mjeksore, si dhe ambientin e ajrimit. Gjithashtu, me të paraburgosurit u zhvilluan intervista konfidenciale, lidhur me ankesat dhe pretendimet e tyre për shkeljen e të drejtave, në përputhje me Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.

Institucioni i Avokati i Popullit, pasi u njoh me konstatimet e grupit inspektues, ka të drejtën e detyrimit kushtetues dhe ligjor t'ju parashtojë gjetjet e këtij inspektimi dhe të bëjë rekomandimet përkatëse.

Shënime të përgjithshme

Inspektimi në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale Shënkoll, Lezhë, u zhvillua në kuadër të vizitave periodike monitoruese për vitin 2021, që zhvillon Mekanizmi Kombëtar (MKPT) pranë Institucionit të Avokatit të Popullit, në institucionet penitenciare, bazuar në metodologjinë e inspektimeve në burgje dhe paraburgime.

Në takimin me drejtorin e këtij institucioni, grupi i inspektimit kërkoi fillimisht një informacion lidhur me situatën e respektimit të të drejtave dhe trajtimin e të paraburgosurve në këtë institucion, mënyrën e trajtimit dhe zgjidhjes së kërkesë/ankesave, gjendjen shëndetësore të stafit dhe të të paraburgosurve për shkak të sëmundjes infektive COVID-19, si dhe masat e marra për zbatimin e rekomandimeve të Institucionit të Avokatit të Popullit në inspektimin e mëparshëm.

Grupi i inspektimit kërkoi gjithashtu, vënien në dispozicion të kopjeve të praktikave të punës që ndiqen nga sektori juridik, sektori psiko-social, sektori i shërbimit shëndetësor, organikës së institucionit, si dhe të informacioneve të dërguara Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve nga sektori ekonomik dhe ai i burimeve njerëzore në lidhje me planifikimin e fondeve për përballimin e situatës të emergjencës dhe nevojën për investime në godinat e banimit në regjimin e brendshëm.

Nga informacioni i marrë nga drejtori institucionit u evidentua se, nga 5 godinat që ndodhen në regjimin e brendshëm, vetëm godina nr.1 ishte funksionale ku ishin akomoduar të paraburgosurit. Ky problem vijon që prej termetit të nëntorit 2019

Godinat nr.2 dhe 3, për shkak të dëmtimeve në strukturat e jashtme dhe të brendshme të tyre nga tërmeti i datës 26 Nëntor 2019, ishin boshatisur nga të gjitha materialet dhe nuk përdorshin për asnjë lloj funksioni. Sipas informacioneve të drejtorit të institucionit, godinat duhet të kishin filluar të rikonstruktoshin që në janar të vitit 2021, me fondet e qeverisë shqiptare dhe të donatorëve të huaj të planifikuara për rindërtimin në Qarkun Lezhë, për eliminimin e pasojave të tërmetit, por ende pa zgjidhje.

Ndërsa godinat nr.4 dhe 5, janë destinuar për spital ku do të akomodohen personat me masë mjeksore “mjekim i detyruar”. Punimet ishin në proces të përfundimit të godinave. Gjatë kohës së inspektimit, u konstatua se në këto godina po kryheshin punime për instalimin e sistemit të ngrohjes dhe ftohjes. Gjithashtu, u informuam se ka pasur një ndërprerje të punimeve për ndërtimin e godinave për shkak të mungesës së levrimit të fondeve midis Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve dhe firmës zbatuese të projektit. Për këtë arsye afatet për dorëzimin e këtyre objekteve ishin shkelur, madje ishin tejkaluar jashtë çdo limiti kohor.

Sipas kontratës të sipërmarrjes, punimet në këto godina duhet të kishin përfunduar në muajin Mars 2019. Ndërsa afati i dorëzimit të tyre, të plotësuar me të gjitha paisjet mjeksore dhe materialet për akomodim, ishte në muajin Qershor 2019.

Drejtorja e IEVP Shënkoll, na informoi se ka pasur një ndërprerje të punimeve në një kohë të gjatë, për arsye të mungesës të fondeve, për të cilën punimet ndiqen nga institucioni i Drejtorisë së Përgjithshme të Burgjeve. Në vitin 2021 kanë filluar punimet për të cilën janë në përfundim të tyre.¹

Sjellim në vëmendje se, CPT në raportin përfundimtar të vizitës të vitit 2018, ka kërkuar nga autoritetet e qeverisë shqiptare:

- informacion të detajuar mbi hapjen e objektit psikiatrik në burgun e Lezhës (përfshirë mënyrën e menaxhimit të kësaj strukture, numrin e stafit të përkujdesjes shëndetësore dhe të stafit tjetër të specializuar, trajnime të stafit, mënyrën e sigurisë, mundësimin e aktiviteteve terapeutike dhe rekreative etj).
- konfirmimin se të gjithë pacientët janë transferuar në Lezhë.

CPT në lidhje me këtë çështje, ndër vite ka ngritur shqetësimin se situata e pacientëve me masë mjeksore "*mjekim i detyruar*" në Shqipëri, ka qenë subjekt i një dialogu të gjatë midis CPT-së dhe autoriteteve shqiptare. CPT shprehu shqetësim serioz se, me gjithë rekomandimin specifik të bërë në mënyrë të përsëritur nga Komiteti dhe në kundërshtim me legjislacionin e brendshëm, pacientët me masë mejk "*mjekim i detyruar*", vazhdojnë të mbahen në Spitalin e Burgut në Tiranë dhe në Institucionin e Veçantë të Zaharisë në Krujë, në kushte të papranueshme². Aktualisht, kushtet e jetesës në IEVP Zahari, janë përkeqësuar më tej (në veçanti për sa i përket gjendjes së riparimit të godinave dhe mbipopullimit) dhe niveli i kujdesit psikiatrik, mbetet qartë i pamjaftueshëm. Në përgjithësi, Komiteti krijoi përshtypjen e “braktisjes terapeutike” të shumë pacientëve që vuajnë dënimin në sistemin penitenciar.

¹ Ndërkoh siç është bërë publike nga Ministri i Drejtësisë, në datë 27.11.2021, kanë nisur transferimi i burgosurve në Zahari që vuajnë nga probleme të shëndetit mendor në Drejtim të IEVP-së Shënkoll Lezhë, ku dy blloqe në burgun e Shën Kollit janë rikonstruktuar dhe janë përshtatur për ta.

² shih: <https://rm.coe.int/16808ae48f> “Report to the Albanian Government on the visit to Albania carried out by the European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT)” from 2 to 9 February 2017 CPT/Inf (2018), fq. 45.

Ky qëndrimi, është i njëjtë me atë të Avokati i Popullit nëpërmjet Mekanizmit Kombëtar për Parandalimin e Torturës, i cili ka rekomanduar në mënyrë të përsëritur nevojën për mbylljen e Institucionit të Veçantë të Zaharisë në Krujë dhe ka kërkuar ngritjen sa më parë të spitalit për këtë kategori të sëmurësh me masë mjeksore "mjekim i detyruar", në I EVP Shënkoll Lezhë. Theksojmë se, gjatë inspektimeve të fundit të kryera nga Mekanizmi Kombëtar në I EVP Zahari, është konstatuar gjithashtu, një shtim i numrit të personave të akomoduar në atë institucion. Problematika për tu zgjedhur është se kapaciteti i 2 godinave nuk mbulon numërin e përgjithshëm të personave me masë mjeksore "mjekim i detyruar".

Gjatë inspektimit, u konstatua se gjendja aktuale e godinave të parashikuara për spital ishte si më poshtë vijon:³

- Godina nr.4, kishte për kapacitet për shtrimin dhe trajtimin gjithësej të 97 pacientëve me masë mjeksore "mjekim i detyruar". Aktualisht, kishte përfunduar rikonstruksioni total i godinës, instalimet elektrike dhe ato hidraulike, si dhe shtrimet e pllakave, dyert e jashtme dhe të brendshme, ishin montuar dritaret, ishte instaluar furnizimi me ujë, instalimin elektrik, instalimi i sistemit të kamerave etj. Këto ambiente ishin të pajisura me tualete brenda dhe lavamanë. Gjithashtu godina nr. 4 ishte 3 kate, ku kati i parë ishin 3 dhoma për pacientë dhe pjesa tjetër ishte për stafin shendetësor, kati, 2,3 kishin secili kat nga 12 dhoma dhe disa dhoma ishin të pajisura me krevat, dyshek, batanije dhe jestëk, ndërsa të tjerat ishin të pa mobiluar. Kapaciteti i secilës dhomë ishte për 3 persona. Në proces ishte montimi i pajisjeve me materialet e nevojshme akomoduese dhe spitalore. Nga drejtuesit e këtij institucioni, u informuam se po punohet me kapacitet të plotë që brenda vitit 2021, të përfundonin sa më parë instalimet e sistemit qëndrorë të ngrohje/ftohje, ashtu dhe kompletimin me materiale akomoduese dhe pajisje spitalore për të qënë funksionale brenda vitit.
- Godina nr.5, gjatë vitit 2020, kishte shërbyer si spital për të dënuarit dhe të paraburgosurit e sistemit të burgjeve të prekur nga sëmundja infektive COVID-19. Gjatë kësaj periudhe, ishin trajtuar persona të identifikuar me këtë sëmundje, nga institucionet e shëndetit publik të zonave nga ato vinin, të cilët pasi kishin marrë mjekimin e nevojshëm spitalor, kishin rezultuar negativ nga testi i tamponit dhe më pas ishin shpërndarë sipas I EVP-ve respektive ku ata vuanin dënimin. Trajtimi mjeksor i të sëmurëve, ishte kryher nga stafi mjeksor i këtij institucioni në bashkëpunim me spitalin rajonal dhe drejtorinë e ISHP-së Lezhë, sipas protokollit shendetësor për kurimin e kësaj sëmundje infektive. Nga viti 2021, e në vazhdim në këtë godinë nuk kishte asnjë pacientë. Godina, kishte për kapacitet për shtrimin dhe trajtimin me masë mjeksore "mjekim i detyruar", për 87 pacientëve. Këto ambiente ishin të pajisura me tualete brenda dhe lavamanë. Gjithashtu godina nr. 5 ishte 3 kate, ku kati i parë kishte 7 dhoma për pacinetë dhe pjesa tjetër ishte për stafin shëndetësor, kati, 2 dhe i 3 kishin secili kat, nga 12 dhoma, të pajisura me krevat, dyshek, batanije dhe jestëk. Kapaciteti i secilës dhomë ishte për 3 persona. Po ashtu, godina nr.5 nuk ishte e pajisur me materialet e nevojshme spitalore, për pacientët me masë "mjekim i detyruar".

³ Ndërkoh siç është bërë publike nga Ministri i Drejtësisë, në datë 27.11.2021, kanë nisur transferimi i burgosurve në Zahari që vuajnë nga probleme të shëndetit mendor në Drejtim të I EVP-së Shënkoll Lezhë, ku dy blloqe në burgun e Shën Kollit janë rikonstruktuar dhe janë përshtatur për ta.

Në vijim Avokati i Popullit do të inspektojë strukturën e re për të parë kushtet përkatëse dhe mjekët në dispozicion për ofrimin e shërbimit sa më cilësor për trajtimin e të burgosurve me masë mjeksore “mjekim të detyruar”.

Institucioni i Ekzekutimit të Vendimeve Penale Shënkoll, me urdhërin nr.8927/1 datë 27.09.2018 të Ministrit të Drejtësisë “Për klasifikimin e institucioneve të ekzekutimit të vendimeve penale”, klasifikojë “burg i sigurisë të zakonshme”, me një seksion paraburgimi dhe një seksion i veçantë për trajtimin e shtetasve me masë mjeksore “mjekim të detyruar”.

Organika e institucionit përbëhet nga 241 punonjës, prej të cilëve 32 punonjës ishin staf civil dhe 209 ishin punonjës me uniformë të sektorit të shërbimit të sigurisë të institucionit. Aktualisht organika e IEVP Shënkoll Lezhë, përbëhet nga sektori i burimeve njerëzore dhe shërbimeve, sektori ligjor, sektori financiar, sektori i logjistikës, sektori shëndetësor dhe sektori i policisë. Në tërësi organika ishte e plotësuar, por kishte mungesa. Konkretisht⁴:

Spektori shëndetësor, përbëhet nga 2 (dy) mjekë të përgjithshëm njëri me kohë të plotë jetri part-time, 8 (tetë) infermier, 1 (një) farmacistë dhe 1 (një) stomatolog.

Spektori i burimeve njerëzore dhe shërbimeve, kishte në mungesë 2 Specialist/jurist, 1 (një) elektormekanik, 1 (një) Sek/Prot/Arshivist.

Spektori i policisë, kishte mungesa në 5 (pesë) punonjës, 1 (një) specialist/policie dhe 4 (katër) punonjës në rolin bazë në IEVP Shënkoll, Lezhë.

Institucioni i Ekzekutimeve të Vendimeve Penale Shënkoll, Lezhë, kishte një kapacitet maksimal prej **128 personash**. Në ditën e **inspektimit**, në mjediset e institucionit ishin **158 persona**, nga të cilët **150 persona të paraburgosur dhe 8 persona me masë mjeksore “mjekim të detyruar”**. Në ditën e inspektimit rezultoi se ishte mbipopullim të dënuarish me **30 persona**, me tepër se kapaciteti zyrtar.

Sikurse rezultoi nga raportimi, në këtë institucion **kishte mbipopullim mbi kapacitetin fizik** të përcaktuar me urdhër të Ministrit të Drejtësisë. Referuar statistikave, ky institucion ka patur mbipopullim konstant në të paktë 20% Maj, Qeshor, Korrik, Shtator. Ndërsa në Gushtë është deri 25% mbipopullim në këtë institucion, konkretisht:

- Maj 136 persona
- Qeshor 143 persona
- Korrik 155 persona
- Gusht 160 persona
- Shtator 158 persona

Institucioni i Avokatit Popullit çmon se situata e mbipopullimit ka bërë që të akomodohen në përgjithësi 3 deri 4 persona në dhoma, dhe e konsideron si një problematikë të qënësishme, duke pasur parasysh kapacitetet e lejuara për akomodimin e të dënuarve dhe të të paraburgosurve në këtë institucion. Nga vlerësimi i kushteve materiale të institucionit, ato nuk janë sipas parametrave teknike jetësore të përcaktuar në

⁴ Struktura organike në IEVP Lezhë, të datës 30.09.2021

legjislacionin kombëtar dhe atë ndërkombëtar. Vlen të theksojmë se Komiteti për Parandalimin e Torturës (CPT) shprehet se norma minimale e hapësirës për person, në institucione të tilla është 6 m², për dhomat për një person dhe 4 m², kur në to sistemohen më shumë persona. Në këtë normë nuk mbahet parasysh sipërfaqja e tualetit, që mund të ndodhet brenda dhomës. Gjithashtu, sipas standardit të Komitetit për Parandalimin e Torturës, duhet respektuar dhe distanca ndërmjet mureve të dhomave, që duhet të jetë jo më pak se 2 m distancë ndërmjet mureve të dhomës dhe jo më pak se 2.5 m distancë nga dyshemeja me tavanin e dhomës, sikurse përcaktohet dhe në Rregulloren e Përgjithshme të Burgjeve.⁵

Godina në regjimin e brendshëm dhe infrastruktura e institucionit, ishte e papërshtatur për të përbulluar kapacitetin maksimal, si dhe dinamikën e lëvizjes së të paraburgosurve, që ndryshon pothuajse çdo ditë.

Nga informacioni i grumbulluar në takimin me drejtorin dhe stafin e institucionit, si dhe nga inspektimi i ambienteve në regjimin e brendshëm e të jashtëm të këtij institucioni, rezultoi se kishin gjetur zbatim rekomandimet e mëposhtme:

- 1. Ishte zbatuar rekomandimi**, për furnizimin me detergjentë shtesë të të paraburgosurve, për mbajtjen e higjenes dhe pastërtisë vetjake, ambienteve të banimit dhe ambienteve të përbashkëta, për mos përhapjen e sëmundjes infektive COVID-19, për parandalimin e saj.⁶
- 2. Ishte zbatuar rekomandimi**, për instruktimin e vazhdueshëm të stafit të institucionit, për zbatimin me rigorozitet të protokollit shëndetësor për parandalimin e COVID-19, si dhe furnizimin me maska mbrojtëse, dizifektantë dhe doreza për mbajtjen pastër të duarve.
- 3. Ishte zbatuar rekomandimi**, për rishikimin e masave parandaluese për të paraburgosurit dhe të dënuarit, në varësi të situatës epidemiologjike të COVID-19 në sistemin penitenciar, sipas uljes së numrit të infektiveve, me qëllim lehtësimin e tyre dhe plotësimin e të drejtave që garantohen në aktet ligjore dhe aktet ndërkombëtare për këto kategori.
- 4. Ishte zbatuar rekomandimi**, për personelin shëndetësor të institucionit, që në bashkëpunim me mjekët specialistë të Spitalit Rajonal Lezhë, të kryejnë vizita në ambientet e shërbimit shëndetësor me të sëmurët kronikë dhe jo vetëm, sipas një grafiku të miratuar nga drejtoria e këtij institucioni.

⁵Vendimi Vendimi Nr.437, datë 20.05.2015 “Për miratimin e Rregullores së Përgjithshme të Burgjeve”, Neni 30 parashikon se: “Në vendosjen e të paraburgosurve apo të të dënuarve mbahen parasysh kushtet dhe mundësitë konkrete të çdo IEVP-je, por në çdo rast duke iu siguruar kubatura jo më pak se 9m³ dhe sipërfaqja e banimit jo më pak se 4m² për çdo person të paraburgosur apo të dënuar, dritare që mundësojnë ajrim të mjaftueshëm dhe ndriçim natyral normal për të lexuar e punuar”

⁶ Rekomandime lidhur me përmirësimin e kushteve dhe trajtimin e të paraburgosurve dhe të dënuarve në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale (IEVP), Shënkoll, Lezhë, dërguar me numer prot, K4/I38-2, datë 29.12.2020.

- 5. Ishte zbatuar rekomandimi**, nga stafi psiko-social, për planifikimin dhe zhvillimin e aktiviteteve me karakter edukativ dhe kulturor me grupe të vogla, duke zbatuar masat anti COVID-19.

Ndërkohë, nga inspektimi rezultoi se nuk kishin gjetur zbatim rekomandimet e mëposhtme:

1. Nuk ishte zbatuar rekomandimi, për përfundimin e punimeve dhe kompletimin me pajisje akomodimi dhe mjeksore të godinave nr.4 dhe nr.5, të cilat do të shërbejnë si Spital për personat e dënuar me vendim gjykatë “mjekim i detyruar” dhe vënien në funksionim sa më parë të tyre.
2. Nuk ishte zbatuar rekomandimi, për ndryshimin e Urdhrit të Përbashkët i Ministrisë së Drejtësisë dhe Ministrisë së Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, për normën dhe kuotën ditore të ushqimit të të burgosurve, duke ju përgjigjur kërkesave dhe nevojave të kohës.
3. Nuk ishte zbatuar rekomandimi për rikostruksionin e plotë të godinës së banimit të paraburgosurve, për shkak të gjendjes të amortizuar dhe jashtë kushteve teknike në të cilën ndodhet;
4. Nuk ishte zbatuar rekomandimi për hidroizolimimin e tarracës të godinës së banimit, për eliminimin e lagështirës në dhomat e të paraburgosurve dhe në ambientet e përbashkëta të dusheve dhe tualeteve;
5. Nuk ishte zbatuar rekomandimi për krijimin e kushteve normale për jetesë në dhomat e veçimit dhe të observimit, me kushte higjieno sanitare të pastra dhe dizifektim të shpeshtë të këtyre ambienteve, për eliminimin e brejtësve që dëmtojnë shëndetin e personave që qëndrojnë me masë disiplinore dhe atyre me përshtatje.
6. Nuk ishte zbatuar rekomandimi, për instalimin në godinën e të paraburgosurve të sistemit qëndror për ngrohje/ftohje, si dhe ndërprerjen e lidhjeve të kablllove të rezistencave elektrike që përdoren për ngrohje, pasi përbëjnë rrezik për jetën e të paraburgosurve.
7. Nuk ishte zbatuar rekomandimi, për krijimin e kushteve dhe plotësimin e dhomave të banimit të paraburgosurve me orënditë e nevojshme shtesë, për mbajtjen e ushqimeve dhe sendeve personale.

Grupi i inspektimit në vijim të punës, vizitoi mjediset në regjimin e brendshëm të Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale Shënkoll Lezhë, u njoh me regjistrat dhe dokumentacionin e disa praktikave që kanë të bëjnë me të drejtat e të burgosurve, si dhe zhvilloi intervista në mënyrë konfidenciale me të dënuarit/paraburgosurit në dhomat e tyre.

Në vijim të inspektimit, grupi i punës u njoh me masat e marra për mospërhapjen e infeksionit COVID-19, nga Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe Drejtoria e IEVP Shënkoll, Lezhë për parandalimin e saj. Në hyrje të këtij institucioni, kryhej procedura për matjen e temperaturës me termometër digjital për të gjithë personelin dhe personat që hynin për takime me të paraburgosurit apo sillnin pako me ushqime dhe veshmbathje sipas

nevojave. Gjithashtu, në hyrje ishte vendosur edhe një urë për dizifektimin e personave që hynin dhe dilnin nga institucioni.

Në ambientet e punës, stafi ishte i reduktuar dhe në çdo zyrë kishte jo më shumë se 2 persona. Gjithashtu, stafi i administratës dhe stafi i sigurisë që shërbente në regjimin e brendshëm, ishin pajisur me maska mbrojtëse, ndërsa në ambiente të aksesueshme për të gjithë stafin, ndodheshin dizifektantë për pastrimin e duarve. Të paraburgosurit që shoqëroheshin për në spital apo për seancë gjyqësore në Gjykatën e rrethit Gjyqësor Lezhë, pajiseshin me maska mbrojtëse.

Në ambientet e institucionit dhe në regjimin e brendshëm ishin vendosur postera për zbatimin e protokollit shëndetësor. Grupi i inspektimit, vlerëson si shqetësuese për situatën që ndodhemi, për lagështinë në ambientet e përbashkëta të këtij institucioni e cila përbën shkak për përhapjen e sëmundjeve infektive. Aktualisht nuk kishte asnjë anëtar stafi apo të paraburgosur të infektuar me COVID-19. Në kuadër të vaksinimit vullnetar, stafi i punonjësve të administratës dhe të policisë së institucionit, ishin vaksinuar të gjithë me dy doza, ndërsa të paraburgosurit ishin vaksinuar në masën 40%, për shkak se kishte prej tyre që kishin refuzuar bërjen e vaksinës

Trajtimi

Grupi i inspektimit, vizitoi ambientet në regjimin e brendshëm si dhe dhomat e banimit, ambientet e përbashkëta të institucionit, si dhe zhvilloi intervista me personat e burgosur në lidhje me trajtimin dhe respektimin e të drejtave të këtyre personave, të parashikuar në aktet ligjore e nënligjore në fuqi.

Qëllimi i inspektimit ishte identifikimi i rasteve të ushtrimit të torturës, të dhunës fizike ose psikologjike, apo përdorimit të forcës fizike tej kufijve të parashikuar në aktet normative në fuqi ndaj kësaj kategorie personash, si edhe procedurat e ndjekura në rastin e marrjes së masave disiplinore ndaj tyre.

Nga informacioni dhe në intervistat konfidenciale të zhvilluara me të paraburgosurit dhe të dënuarit rezultoi se, nuk kishte raste torture, të dhunimit fizik ose psikologjik apo përdorimit të tepruar të forcës fizike ndaj këtyre personave, nga personeli i sigurisë së shërbimit të policisë apo punonjësit e stafit civil që shërbejnë në këtë institucion.

Nga inspektimi i ambienteve në regjimin e brendshëm, u konstatua se gjendja teknike e godinës nr.1 ishte e amortizuar dhe kishte nevojë për ndërhyrje të menjëhershme për rikonstruksionin e saj. Muret e godinës, në vende të caktuara në pjesën e jashtme të saj, kishte rënë suvaja për shkak të lagështirës që ishte prezente kudo, por edhe mungesës të hidroizolimit të tarracës.

Ky shqetësim, u evidentua edhe nga intervistat me të paraburgosurit. **Lagështira ishte evidente në disa nga dhomat e të paraburgosurve, por më e theksuar ishte në ambientin e tualeteve dhe të dusheve në çdo sektor.** Niveli i lagështirës ishte tej normave të lejuara dhe për pasojë prezenca e saj në këto ambiente, ndikon drejtëpërdrejtë në jetën dhe shëndetin e këtyre personave.

Po ashtu, veç inspektimit të ambienteve, edhe në intervistat me të paraburgosurit, ngrit problematikë shqetësuese niveli lartë të lagështirës në disa nga ambientet e banimit dhe kryesisht në ambientet e tualeteve dhe të dusheve të përbashkëta.

Një shqetësim tjetër që u ngrit si ankesë nga të paraburgosurit, ishte mungesa e kushteve dhe pajisjeve të nevojshme në ambientet e dhomave dhe klasave që ndodheshin në çdo sektor. Pavarësisht përpjekjeve të administratës dhe stafit të sigurisë të institucionit për ti kompletuar me materiale nga godinat e tjera, në disa dhoma kishte mungesa të orendive të nevojshme si dollapë (komodina) për vendosjen e rrobave, sendeve personale dhe për mbajtjen e ushqimeve, pasi në shumicën e dhomave që u inspektuan, ato mbaheshin me gëska të vendosura në tokë.

Në vijim intervistave të dënuarit/paraburgosurit ngritën ankesa që kishin të bënin me hapësirën e vogël të dhomave të banimit, duke patur parasysh faktin që në dhoma ishin akomoduar 3-4 persona. Hapësirat dhe sipërfaqet e dhomave nuk i përgjigjeshin standardit për normativën që ato duhet të plotësonin për një person, ashtu siç është e sanksionuar në aktet ligjore e nënligjore dhe në aktet ndërkombëtare, për këtë qëllim.

Nga intervistat u evidentua gjithashtu si shqetësim, se normativave mujore të detergjendeve dhe sapunëve për larje është e pamjaftueshme, edhe pse ishte shpërndarë sipas normativës mujore ata thane se në sasi është e vogël dhe pamjaftueshme për të përballuar muajin, gjë e cila reflektohej në mungesën e pastërtisë dhe kushteve higjienosanitare në dhoma.

Në lidhje me këto problematika, drejtuesit e institucionit informuan se, nisur nga përmasat e vogla që kanë dhomat e banimit dhe elementët e sigurisë fizike, ato e kushtëzojnë sigurimin e dollapëve për secilin person, por vetëm të një komode për mbajtjen e ushqimeve dhe sendeve personale. Ndërsa në lidhje me normativave mujore të detergjeneve dhe sapunëve, ato shpërndahen sipas normativës mujore për person.

Ky argument, nuk është i drejtë dhe në përputhje me standardet që duhet të plotësohen për trajtimin dinjitoz dhe jo të diferencuar të të paraburgosurve. Përsa më sipër, në nenin 33 të ligjit 81/2020 *“Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”*, thuhet shprehimisht se: *“Mjediset që u ofrohen të burgosurve dhe në veçanti mjediset e fjetjes respektojnë dinjitetin njerëzor dhe, sa më shumë të jetë e mundur, privatësinë, si dhe plotësojnë kërkesat shëndetësore dhe higjienike, duke u kushtuar rëndësinë e duhur kushteve të klimës, hapësirës së nevojshme, përmbajtjes kubike të ajrit, ndriçimit, ngrohjes dhe ajrimit. Në këtë kuadër, theksojmë nevojën e rishikimit të kapacitetit fizik të godinës ku janë akomoduar aktualisht të paraburgosurit, me qëllim krijimin e kushteve të përshtatshme për jetesë normale sipas standardeve.*

Klasat e edukimit ishin të kompletuara me karrige dhe tavolina, por gjatë periudhës të pandemisë ato kanë qëndruar të mbyllura, për të eliminuar grumbullimet në grupe dhe ruajtur distancimin fizik e social mes të paraburgosurve. Nga inspektimi u evidentua se, mungonin materialet informuese për të të paraburgosurit, si dhe posterat me të drejtat e tyre.

Në vijim të ankesave, të paraburgosurit ngritën si shqetësim që aktivitete me karakter kulturor dhe edukativ, të jenë sa më të zgjatura. Aktivitet që zhvillonin aktualisht të paraburgosurit ishin futbollit, lojra tavoline, domino dhe orari i ajrimit.

Gjithashtu, kishte ankesa dhe pretendime lidhur me kohëzgjatjen dhe zvarritjen e proceseve gjyqësore. Në lidhje me këto ankesa, të intervistuarve ju bë me dije nga grupi i inspektimit se, pavarësisht se këto ankesa nuk janë në juridiksionin dhe kompetencën e Institucionit të Avokatit të Popullit, ato do t'ju adresohen nga ana jonë autoriteteve shtetërore përgjegjëse dhe organeve të larta të drejtësisë.

Në intervistat konfidenciale me personat e paraburgosur, u ngritën disa ankesa që kishin të bënin me nevojën e një prezence më të madhe të juristit dhe të stafit psiko-social të institucionit në takimet periodike që zhvillojnë në çdo seksion, për dhënien e këshillimeve ligjore dhe sqarimeve të nevojshme në lidhje me të drejtat që iu jep ligji në rastin e kërkesave për transferime dhe lejeve shpërblyese, si dhe nevojën e respektimit të këtyre të drejtave nga ana e stafit dhe punonjësit e policisë të institucionit.

Gjithashtu, ankesa të shumta u ngritën nga të paraburgosurit për lejimin e takimeve fizike me familjarët e tyre. Nga ana e autoriteteve lejohej një takim 1 në muaj, me distancë për shkak masave shtërnguese për parandalimin e pandemisë. Mungesa e takimeve fizike me familjarët ishte zëvendësuar me mënyrën alternative të takimeve online. Në ambientin e takimeve ishte krijuar një dhomë për realizimin e katër takimeve online të të paraburgosurve me familjet e tyre, sipas numrit të përcaktuar në rregulloren e brendshme të burgjeve. Ndërsa, komunikimi me telefon nuk ishte ndërprerë në asnjë periudhë, me familjarët.

Grupi monitorues inspektoi situatën e trajtimit, kushteve materiale dhe ato higjienike të të burgosurve në ambientet e observim/veçimit. Ky ambient përbëhej nga 5 dhoma observimi dhe 8 dhoma veçimi. Në ditën e inspektimit në ambientin e observimit u konstatua se ato ishin të pajisura nga 2 deri 3, krevat, dyshek, batanie si dhe çarçaf por mungonin tavolina stola, komodina etj. Në ditën e inspektimit në abientet e observimit ndodheshin 12 të paraburgosur që qëndronin aty për mospërshtatjen në sektorin e regjimit të brendshëm, si dhe kthimi në karentinim për 14 ditë. Sipas informacionit, disa nga këto persona ishin problematik dhe nuk ishin përshtatur me kushtet në sektorët e tjerë dhe qëndronin në këtë ambient me dëshirën e tyre. Ndërsa në ambientin e veçimit ndodheshin 5 persona, në pritje të zhvillimit të mbledhjes së komisionit të disiplinës së institucionit, për dhënie të masës disiplinore. Ambienti në tërësi ishte i lyer por mungonte pastërtia nga ana higjiëno-sanitare. Dhoma e veçimit ishte e pajisur me krevat, dyshek, batanie, por mungonin pajisjet e domosdoshme për të përmbushur nevojat kryesore të jetesës, si tavolina, stola, komodina. Gjithashtu, për larjen e trupit kishte ambient të posaçëm (3 dushe me ujë të ngrohtë) i cili ndodhej në fund të korridorit, si dhe 3 tualete të përbashkëta, të cilat ishin funksionale për këtë qëllim.

Mungesa e kushteve higjiëno-sanitare kryesisht në dhomat e observimit, dhomat e veçimit, si dhe ambientet e përbashkëta të dusheve, ishte një problematikë që u evidentua qartë gjatë inspektimit të këtyre ambienteve. Nga intervistat me të paraburgosurit, u konstatua se këto ambiente nuk ishin të pastra dhe të lyera, si dhe kishin prezencë të lagështirës e cila dëmton shëndetin e tyre.

Nga informacioni dhe intervistat me të paraburgosurit, u evidentua gjithashtu edhe problemi i ngrohje/ftohjes në dhoma dhe mungesa e një sistemi qëndror, që do të realizonte këtë gjë. Në mungesë të këtij sistemi, drejtuesit e institucionit për periudhën e

dimrit kishin lejuar mbajtjen e pajisjeve elektrike të siguruara nga familjarët e të paraburgosurve.

Në organikën e IEVP-së, Shënkoll Lezhë, ishin 15 të burgosur nga të cilët 13 ishin të punësuar kryesisht si pastrues, sanitarë, shpërndarës ushqimi, kuzhiner, bojaxhi, lavanteri, lulishtar etj. Të dënuarit që punonin përfitonin nga ulja e dënimit dhe dhënia e përfitimit monetar, në masë minimale, që depozitohej në numrin e llogarisë të personit sipas kontratës së punës.⁷

Punësimi i të paraburgosurve/dënuarve rregullohet sipas neneve 43,44 të *ligjit nr.81/2020, “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”*, ku parashikohet se shpërblimi caktohet në vlerë të drejtë në propocion me sasinë dhe cilësinë e punës së kryer dhe organizimin e saj, që rregullohet me Vendim të Këshillit të Ministrave.

Në mbështetje të nenenev 43, pika 12, dhe nenit 44 pika 1, të ligjit nr.81/2020 “ Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”. Këshilli i Ministrave, me datë 13.10.2021, ka miratuar vendimin e ri “Për përcaktimin e rregullave të posaçme për punësimin e të burgosurve, kushtet e punës, kohëzgjatjen dhe shpërblimin e saj.

Në këtë mënyrë të burgosurve që vuajnë dënimin në institucionet e ekzekutimeve të vendimeve penale u garantohet e drejta për për t’u punësuar në funksion e rehabilitimit dhe riintegritimit të tyre në shoqëri. Në çdo çast, punësimi i të burgosurve nuk është i lidhur ngushtësisht me shpërblimin për punën e kryer, por me nxënien, ruajtjen dhe zhvillimin e aftësive e të njohurive profesionale gjatë ekzekutimit të vendimit, duke garantuar njëkohësisht edhe shpërblim e drejtë të tyre. Mekanizmi Kombëtar do të monitorojë zbatimin e këtij vendimi në vijimësi.

Masat mbrojtëse

Nga inspektimi dhe verifikimi i dokumentacioneve lidhur me sistemin e kërkesë/ankesave rezultoi se çdo ankesë regjistrohej në regjistrin përkatës dhe protokollohej⁸. Regjistrat mbaheshin nga sekretaria e institucionit.

Të paraburgosurit plotësonin një formular kërkesë/ankese dhe ia dorëzonin punonjësit të sektorit psiko-social. Më tej, punonjësi i këtij sektori i dërgonte kërkesë/ankesat në sekretarinë e institucionit ku ato protokolloheshin dhe pastaj i kalonin drejtorit të institucionit, i cili kthente përgjigje me shkrim apo i takonte vetë të dënuarit.

Përsa i takon objektit të kërkesë/ankesave, nga verifikimi i tyre rezultoi se, në shumicën e tyre ankesat konsistonin në kërkesa për leje shpërblyese, takime me familjarët, kërkesë për dinamikën e vuajtjes së dënimit, kërkesë për takim me avokatë, vizitë në spitalin rajonal, transferim, punësim etj.

⁷ Urdhëri me nr. 5050 prot, datë 03.09.2021 “Mbi punësimin e të dënuarve dhe të paraburgosurve”, në IEVP shënkoll, Lezhë.

⁸ Neni 49 i ligjit Nr. 81/2020 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve”.

Grupi i inspektimit mori informacion për zbatimin e procedurave për pritjen e të paraburgosurve në Institucion, si dhe mënyrën e funksionimit të Komisionit të Pritjes. Nga verifikimi i dokumentacionit, ky komision mbledhëj rregullisht dhe kishte në përbërjen e tij përfaqësues nga sektori ligjor, sektori i ruajtjes dhe sigurisë, sektori i kujdesit social dhe sektori i shëndetësisë. Të dhënat regjistroheshin në formularin përkatës dhe më tej pasqyroheshin në një regjistër të posaçëm. Mjeku bënte pjesë në Komisionin e Pritjes, ndërsa në Komisionin e Disiplinës ishte prezent në rolin e vëzhguesit. Sipas informacionit, por dhe nga verifikimi i praktikave dhe regjistrimit, gjatë periudhës së pandemisë, masat disiplinore ndaj të paraburgosurve, kryesisht ato për kalimin në dhomat e veçimit, kanë qenë më të reduktuara.

Sipas informacionit nga drejtuesit e institucionit, krahas masave lehtësuese, specifikën që ka sistemi penitenciar, takimet fizike me familjarët do të vijonin të ishin të njëjta, deri në stabilizimin e situatës për parandalimin e sëmundjes infektive COVID-19.

Sa i përket çështjes së sigurisë, në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale në Shënkoll, Lezhë, ishin të instaluar kamera në ambientet e regjimit të jashtëm dhe të brendshëm të Institucionit. Sistemi i monitorimit me kamera vëzhgimi ishte funksional. Në institucion kishte kamera që monitoronin pjesën më të madhe të mjediseve për 24 orë, ndërkohë që të dhënat ruhen në server për një periudhë një mujore.

Kushtet materiale

Nisur nga infrastruktura e brendshme, në katin e parë ndodhen ambientet e përbashkëta për takime me familjarët, kuzhina, lavanderia. Ndërsa në katin e dytë ndodheshin salla e tv, palestra, biblioteka, ambientet e kultit fetar, tualete të përbashkëta të këtyre ambienteve.

Grupi i inspektimit verifikoi plotësimin e kushteve në ambientet e regjimit të brendshëm të institucionit, sipas kërkesave ligjore dhe në respektim të standardeve më të mira për jetesë dhe aktivitete për të burgosurit.

Godina kryesore në regjimin e brendshëm të Institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale të IEVP-së, në Shënkoll, Lezhë përbëhej nga 1 godinë tre katëshe, me 38 dhoma në total. Në regjimin e brendshëm, akomodimi dhe aktiviteti ditor i të paraburgosurve kryhej vetëm në godinën nr.1, e cila ishte funksionale. Vendosija dhe akomodimi i të paraburgosurve në dhoma ishte me 3 deri 4 personat. Sipërfaqja e dhomave varioje nga 15 m² deri 18 m², ndërsa kubatura ishte deri në 4 m³ për person. Në këto kushte, jo të gjitha dhomat përmbushnin standardin e përcaktuar në aktet ligjore dhe nënligjore, si dhe aktet ndërkombëtare, në lidhje me sipërfaqen dhe hapësirën jetike për person.

Referuar standardeve që përcaktohen në dokumentet e miratuara për këtë qëllim, përcaktohet qartë se, **në vendosjen e të paraburgosurve apo të dënuarve mbahen parasysh kushtet dhe mundësitë konkrete të çdo IEVP-je por** *“në çdo rast duke iu siguruar kubatura jo më pak se 9 m³ dhe sipërfaqja e banimit jo më pak se 4 m² për çdo të paraburgosur apo të dënuar, dritare që mundësojnë ajrim të mjaftueshëm dhe ndriçim natyral normal për të lexuar e punuar. Drita artificiale duhet të plotësojë standardet e njohura teknike. Të paraburgosurve apo të dënuarve u sigurohet energji elektrike e*

nevojshme për ndriçim dhe nevoja të higjienës personale".⁹ Gjithashtu, ndërmjet godinës kryesore, ishte një ambient (ish godina e seksionit për të miturit në konflikt me ligjin). Aktualisht kjo godinë kishte 6 dhoma dhe shërbenin për të paraburgosurit, me kapacitet 12 persona, secila dhomë kishte nga dy të paraburgosur.

Dritaret e dhomave kishin përmasa të tilla që lejonin hyrjen e dritës dhe ajrimit natyral. Dhomat ishin të pajisura me orënditë e nevojshme, pasi kishin shfrytëzuar materialet e dy godinave të dëmtuara nga tërmeti. Të paraburgosurit ishin të pajisur me krevatë, dyshekë, batanie e çarçafë për fjetje, si dhe komodina për mbajtjen e sendeve personale. Megjithatë, nevojat për dollap/komodina nuk mjaftonte, gjë që u evidentua në intervistat me të paraburgosurit pasi sendet personale dhe një pjesë e ushqimeve ruheshin në çanta dhe qeska të vendosura në dysheme dhe jo në rafta ose dollape, por kushtet e sigurisë dhe mungesa e hapsirës së dhomave të banimit, nuk lejonin mbajtjen në dhoma të më shumë se një kompleti me orënditë e nevojshme për secilin person.

Ambientet e institucionit furnizoheshin me energji elektrike nga rrjeti elektrik i zonës. Nga informacioni, u evidentua se së shpejti do të fillonte investimi nga OSHE për ndërtimin e një linje të veçantë për furnizimin me energji të këtij institucioni. Gjithashtu, kishte dhe burim rezervë për furnizimin me energji elektrike me gjeneratorë.

Grupi i inspektimit, kontrolloi rregjistrat për furnizimin me detergjente të të paraburgosurve për mbajtjen e higjienës personale, pastërtinë në dhoma dhe për larjen e enëve, ku rezultoi se ishin shpërndarë sipas normativave mujore. Kjo, u evidentua në intervistat me të paraburgosurit të cilët pranonin furnizimin me detergjentë, por shpërndarja për person në sasi është shumë e vogël dhe kërkonin rritjen normative mujore për të plotësuar nevojat personale të tyre. Ata deklarorin se pjesën më të madhe të detergjenteve i siguronin nga familjet e tyre.

Dhomat e banimit ishin të pajisura brenda me tualete, të cilat në përgjithsi ishin të pastra nga ana higjieno-sanitare, por kishin lagështirë. Ambienti i dusheve për larjen e trupit ishte i përbashkët dhe ndodhej në fundin e koridorit të çdo sektori, ku secili sektor kishte nga 4 dushe të cilët ishin funksionale. Në këto ambiente ndjehej një erë e rëndë myku, për shkak të nivelit të lartë të lagështirës, e cila ndikon në shëndetin e personave të akomoduar në dhoma. Ato kishin nevojë për mbajtjen pastër nga të paraburgosurit, por dhe për dizifektimin e herë pas hershëm të tyre nga sektori i logjistikës së këtij institucioni. Ndërkohë, godina e banimit ka nevojë për kryerjen e një rikonstruksioni të plotë të saj, për eliminimin e lagështirës.

Furnizimi me ujë të rrjedhshëm ishte 24 orë dhe përdorej për larjen e trupit dhe pastërtinë higjieno-sanitare të ambienteve, të institucionit të Ekzekutimit të Vendimeve Penale, në Shënkollë, Lezhë.

Kuzhina, ishte në katin e parë të hapësirës së ndërmjetme midis godinës. Ambienti brenda ishte i pastër dhe kishte kushte të mira higjieno-sanitare por kishte nevojë për lyrje, si dhe për vënien në funksion të aspiratorit, pasi kishte dalë jashtë funksionit sistemi i asperimit. Gjithashtu, kishte të nivel të lartë të lagështirës i cili ishte problem shqetësues në ambientet e gatimit. Në kuzhinë punonin katër kuzhinierë dhe një punonjës mirëmbajtje. Menuja e

⁹ Neni 33, pika 4 e ligjit 81/2020 "Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve" dhe Neni 30 i Rregullores së Përgjithshme të Burgjeve.

përditshme ishte e afishuar. Gjithashtu, kampionet e ushqimit ishin të etiketuar dhe mbaheshin me çelës në ruajtje në frigorifer, për çdo vakt ushqimi. Për personat diabetikë ishte hartuar një menu e veçantë. Përgjithësisht, nga intervistat e kryera me të paraburgosurit, ata ngritën si shqetësim larmishmërinë për larminë dhe normën e ushqimit, e cila nuk ju përgjigjej nevojave të tyre. Në këto kushte, të paraburgosurit merrnin ushqime nga familjet e tyre, ose i blinin te njësi tregtare që ndodhej në regjimin e brendshëm dhe i gatuanin në dhomat e tyre. Kuzhina furnizohej rregullisht me ujë të ftohtë dhe ujë të ngrohtë që përdorej për gatim dhe larjen e enëve. Personeli që punonte në kuzhinë ishte i plotësuar sipas organikës dhe ishte i pajisur me librezë shëndetësore. Regjistrat e kontrollit të ushqimit dhe të menisë së gatimit ishin të sekretuar dhe të protokolluar.

Një problem tjetër, ishte dhe mungesa e një ashensori në godinën e banimit, për shpërndarjen e ushqimit. Ushqimi transportohej dhe shpërndahej me krahë nga personeli kuzhiner dhe ndihmës kuzhiner, por nuk garantoheshin kushtet e higjenes.

Regjimi dhe aktivitetet

Orari i veprimeve, përfshirë këtu zgjimin, rregullimin dhe pastrimin e dhomave dhe ambientit të përbashkët, puna edukative e profesionale etj, ishte i afishuar. Nga bisedat me të dënuarit, grupi i inspektimit mori informacionin se ajrimi ishte një aktivitet i kryer sipas standardeve dhe bazuar në një grafik paraprak për çdo sektor, por dhe grup moshë. Grupi i monitorimit konstatoi se kishte disa mjedise të jashtme, të cilat përdoreshin për ajrim.

Gjatë inspektimit u vu re se zhvilloheshin shumë pak aktivitete të përbashkëta. Kjo ka ardhur dhe si shkak i parandalimit të masave për mospërhapjen e sëmundjes infektive COVID-19. Shumë prej të intervistuarve, kërkuan të kenë më shumë aktivitete të përbashkëta edukative ose sportive, si dhe më shumë mjete dhe pajisje sportive, me qëllim shtimin e aktiviteteve edukative e social-kulturore për rehabilitimin dhe ri-integrimin e të burgosurve. Për këtë fushë kërkohet një bashkëpunim më i mirë me organizatat jofitimprurëse.

Për sa i përket mbështetjes psiko-sociale që merrnin të burgosurit, gjatë inspektimit me stafin e sektorit të kujdesit psiko-social, u konstatua se aktivitetet që ofroheshin ishin të pakta dhe përbëheshin kryesisht nga diskutimet në grup për tema sociale, këshillime në ambientet e ajrimit, ose në dhomën e edukimit të çdo sektori, si dhe nga aktivitetet sportive

Nga inpektimi, rezultoi se në çdo sektor ishin krijuar klasa për takime dhe trajtime në grup që zhvillonin punonjësit e sektorit psiko-social me të paraburgosurit. Në katin e parë të godinës së banimit, ishte krijuar dhe një klasë/sallë e madhe për zhvillimin e aktiviteteve të gjëra në bazë sektori.

Nga intervistat me të paraburgosurit ata ngriten si shqetësim ngritjen e një fushe futbollit, pavarësisht se ata kanë improvizuar një fushë nga ana e tyre, shprehen se duke qenë se ka ambiente të përshtatura do të ishte mirë krijimi i një fushe sporti, e cila do të ndikonte shumë në gjendjen e tyre shpirtërore dhe fizike.

Në këtë Institucion, ndodhej edhe një ambient që shërbente si bibliotekë, por që kishte një numër të reduktuar me tituj librash, të cilët ishin dhuruar nga organizata jofitimprurëse. Në katin e parë të godinës së banimit, ndodheshin edhe dy ambiente për kryerjen e riteve

fetare për të burgosurit e fesë myslymane dhe asaj të krishterë. Gjatë periudhës së pandemisë, këto ambiente nuk kanë qenë të hapura dhe me urdhër të Drejtorit të Përgjithshëm të Burgjeve, këto ambiente do të jenë të mbyllura, deri në momentin e uljes së rrezikut të infeksionit të sëmundjes COVID-19.

Pavarësisht situatës, Institucioni i Avokatit të Popullit vlerëson se, procesi i edukimit nuk duhet të ndërpritet, pasi ka një rëndësi të veçantë në rehabilitimin dhe ri-integrimin e personave që vuajnë dënimin në institucionet penitenciare. Ky proces, duhet të përfshijë programet e trajtimit individual, por dhe punën në grupe të të paraburgosurve dhe të dënuarve, duke marrë në konsideratë nevojat individuale psikologjike, shoqërore, moshën, gjendjen shëndetësore, orientimin seksual ose identitetin gjinor, situatën kulturore dhe ekonomike, mjedisin ku ka jetuar i paraburgosuri dhe i dënuari, veprën penale, si dhe faktorët e riskut.

Në këto kushte, në Institucionin e Ekzekutimeve të Vendimeve Penale në Shënkoll, janë të domosdoshme organizimi i aktiviteteve të përbashkëta kulturore, çlodhëse e sportive me të paraburgosurit. Këto aktivitete, duhet të shërbejnë për motivimin dhe zhvillimin e ndjenjës së përgjegjësisë, rritjen e vetëbesimit, si dhe nxitjen e interesit për arsimim dhe formimin profesional të të paraburgosurve.

Në këtë kuadër, Rregullorja Evropiane e Burgjeve parashikon se *“regjimi i ofruar për të gjithë të burgosurit përfshin një program të balancuar veprimtarish. Ky regjim u lejon të gjithë të burgosurve të kalojnë sa më shumë orë në ditë jashtë qelive të tyre, sipas nevojës për një nivel të përshtatshëm të ndërveprimit njerëzor dhe shoqëror”*¹⁰.

Shërbimi shëndetësor

Organika e sektorit shëndetësor përbëhet nga 12 (dymbëdhjetë) punonjës prej të cilëve 2 mjekë, nga të cilët njëri me kohë të plotë dhe tjetri part-time, një stomatolog, një farmacist dhe tetë infermierë. Mjeku dhe stafi shëndetësor ishin të plotësuar sipas organikës dhe të punësuar me kohë të plotë, përveç njërit mjek me kohë part-time.

Shërbimi shëndetësor ndodhet në katin e parë të godinës në regjimin e brendshëm, në një ambient të veçantë ku ndodhet dhoma e vizitave të mjekut, dhoma e stomatologut, farmacia dhe dhoma për konsultat ditore dhe rastet e urgjencës. Dhomat e vizitave ishin të plotësuara me krevatet dhe shtroje, në kushte të mira higjieno-sanitare. Dhoma e stomatologut ishte e rregullt, e pajisur me autoklavë dhe poltron të ri dhe funksiononte rregullisht për ofrimin e shërbimeve të nevojshme. Lista e të sëmurëve përbëhet nga 46 të sëmurë kronik, 2 të sëmurë me diabet si dhe 16 persona të sëmurë të shëndetit mendor, të cilët trajtoheshin me medikamente, ushqim dhe vizita mjeksore sipas rekomandimeve të mjekëve specialist.

Në një ambient më vete, jashtë godinës së banimit ndodhet Spitali i IEVP-së, në Shënkoll Lezhë, e cila përbëhet nga 3 dhoma. Në këto ambiente trajtoheshin, persona me probleme të shëndetit mendor. Kujdesi shëndetësor ofrohet nga personeli mjeksor i institucionit, ndërsa për nevoja të vizitave të mjekëve specialist ata dërgoheshin në spitalin e burgjeve në Tiranë. Ambienti në tërësi kishin nevojë të mbahej pastër dhe të lyhej. Dhomat spitalore

¹⁰ Rregullorja e Evropiane e Burgjeve Pika25.1 dhe 25.2; <http://www.coe.int/t/DGHL/STANDARDSETTING/PRISONS/EPR/EPR-Albanian.pdf>

ishin të pajisura me krevat, dyshek, batanie, çarçaf por mungonin pajisjet e domosdoshme për të përmbushur nevojat kryesore të jetesës, si tavolina, stola, komodina. Gjithashtu, për larjen e trupit kishin ambiente të posaçëme në fund të koridorit, (2 dushe me ujë të ngrohtë), si dhe 2 tualete të përbashkëta, të cilin ishin funksionale për këtë qëllim. Në ditën e inspektimit ishin të shtruar, 6 persona që vuajnë nga probleme të shëndetit mendor. Ata po trajtoheshin për simptoma rritje temperature, çrregullime të personalitetit etj. Në hyrje të koridorit ishin 2 (dy)kabina telefonike, të cilët kishin aksesë për të komunikuar në çdo kohë me familjaret e tyre.

Personat të cilët vuajnë nga çrregullime të shëndetit mendor, për shkak të sëmundjes së tyre, kanë nevojë për një vëmendje të veçantë, veçanërisht nga ekipi multidisiplinar i institucionit, siç parashikohet në pikën 4 të nenit 3 të ligjit 44/2012 “Për Shëndetin mendor”, ku thuhet se: “Ekipet multidisiplinare” janë ekipet e përbëra nga specialistë të disa fushave, si mjekë, infermierë, psikologë, punonjës socialë, terapistë okupacionalë, logopedistë, terapistë zhvillimi apo specialistë të tjerë, të cilët veprojnë në mënyrë të koordinuar, sipas protokolleve përkatëse për ruajtjen dhe përmirësimin e shëndetit mendor.¹¹

Në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale (I.E.V.P), në Shenkoll, Lezhë, nuk kishte Sektor të Kujdesit të Veçantë në një kohë që për të dënuarit me probleme të shëndetit mendor duhet të tregohet kujdes i veçantë sa i takon përzgjedhjes së standardeve të dhomave ku do të qëndrojnë, ndaj higjienës vetjake të tyre, si dhe të mjedisit që i rrethon në këtë institucion.

Grupi i inspektimit, konstatoi se institucioni ishte furnizuar rregullisht me ilaçe si për rastet urgjente, ashtu edhe për mjekimin e të sëmurëve kronikë. Furnizimi me ilaçe bëhej sipas skemës së rimbursimit, nga Drejtoria e Përgjithshme e Burgjeve dhe me ilaçe të siguruara nga fondi i veçantë në dispozicion të Institucionit. Nga ana e sektorit shëndetësor trajtoheshin me medikamentin “metadon” disa të sëmurë kronikë.

Nga kqyrja e dokumentacionit ai ishte i plotë, si regjistri për vizitat e kryera nga stafi mjekësor i institucionit ashtu dhe regjistri i të sëmurëve kronikë për konsultat jashtë institucionit. Gjithashtu, në dhomën e mjekut ndodhej edhe “Libri për ekzaminimin e rasteve të keqtrajtimit dhe të dhunës”. Të gjithë formatet e kontrollit mjekësor ishin të mbajtura me rregull. Regjistrat e informacionit 24 orësh të infermierëve, ishin plotësuar sipas rubrikave. Kartelat mjekësore ishin të plotësuara në mënyrë korrekte dhe mbaheshin të mbyllura me çelës. Në disa raste, për shkak të dinamikës së transferimeve nga një institucion penitenciar në tjetrin, kishte vonesë në plotësimin e dokumenteve përkatëse për vazhdimin e procedurës së pajisjes me librezë shëndetësore.

Për sa më sipër, në mbështetje të pikës 3, të nenit, 63 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë ku thuhet se: “Avokati i Popullit ka të drejtë të bëjë rekomandime dhe të propozojë masa kur vëren shkelje të të drejtave dhe lirive të njeriut nga administrata publike”; të nenit 21, gërma “b” të ligjit nr. 8454 datë. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar, ku thuhet se: “Avokati i Popullit paraqet rekomandime për vënien në vend të së drejtës së shkelur tek organi administrativ, që, sipas tij ka shkaktuar shkelje të të drejtave dhe lirive; si dhe në bazë të nenit 81, pika 2/b të ligjit nr. 81/2020 “Për të drejtat dhe trajtimin e të dënuarve me burgim dhe të paraburgosurve” ku parashikohet

¹¹Pika 4 të nenit 3, të Ligjit nr. 44/2012 “PËR SHËNDETIN MENDOR”

midis të tjerash se: “2. Në funksion të zbatimit të këtij ligji, mekanizmi kombëtar ushtron këto kompetenca:

b) paraqet rekomandime për organet përkatëse, me qëllim që të përmirësohen trajtimi dhe kushtet e individëve që u është hequr liria dhe të parandalohet tortura, trajtimi ose dënimi i egër, çnjerëzor ose poshtërues”.

REKOMANDOJMË:

1. Marrjen e masave të menjëhershme për rikostruksionin e plotë të godinës së banimit të të paraburgosurve, për shkak të gjëndjes të amortizuar dhe jashtë kushteve teknike në të cilën ndodhet;
2. Marrjen e masave të menjëhershme, për përfundimin e punimeve dhe kompletimin me pajisje akomodimi dhe mjeksore të godinave nr.4 dhe nr.5, të cilat do të shërbejnë si Spital **për personat e dënuar me vendim gjykate “mjekim i detyruar” dhe vënien në shërbim për personat e dënuar me vendim gjykate me masë mjeksore “mjekim i detyruar”**.¹²
3. Marrjen e masave të menjëhershme për hidroizolimn e tarracës të godinës së banimit, për eliminimin e lagështirës në dhomat e të paraburgosurve dhe në ambientet e përbashkëta të dusheve dhe tualeteve;
4. Marrjen e masave të menjëherëshme për të garantuar akomodimin e të dënuarve dhe të të paraburgosurve në mjedise të përshtatshme banimi duke respektuar normat në minimum të hapësirës për person, në institucione të tilla, që janë 6m² për dhomat për një person dhe 4m² për person, kur në to sistemohen më shumë banorë.
5. Marrjen e masave të menjëhershme për krijimin e Sektorit të Kujdesit të Veçantë (SKV) në IEVP Shënkoll, Lezhë.
6. Marrjen e masave të menjëhershme për reduktimin e mbipopullimit në Institucionin e Ekzekutimit të Vendimeve Penale (I.E.V.P), Shënkoll, Lezhë.
7. Marrjen e masave për instalimin në godinën e të paraburgosurve të sistemit qëndror për ngrohje/ftohje, si dhe ndërprerjen e lidhjeve të kablllove të rezistencave elektrike që përdoren për ngrohje, pasi përbëjnë rrezik për jetën e të paraburgosurve.
8. Marrjen e masave për të siguruar që të gjithë të paraburgosurit të pajisen me sasinë e mjaftueshme të produkteve bazë të higjienës personale, në rritjen normative mujore për të plotësuar nevojat personale të tyre, (përfshirë pastë dhëmbësh, furçë dhëmbësh, shampo, etj.) si edhe me materialet e nevojshme për të pastruar dhomat e tyre.
9. Marrjen e masave të menjëhershme për pajisjen, me tavolina, stola, komodina sipas kushteve normale për jetësë në dhomat e veçimit dhe të observimit, me kushte higjieno

¹² Ndërkoh siç është bërë publike nga Ministri i Drejtësisë, në datë 27.11.2021, kanë nisur transferimi i burgosurve në Zahari që vuajnë nga probleme të shendetit mendor në Drejtim të IEVP-së Shënkoll Lezhë, ku dy blloqe në burgun e Shën Kollit janë rikonstruktuar dhe janë përshtatur për ta.

sanitare të pastra dhe dizifektim të shpeshtë të këtyre ambienteve në I EVP Shënkoll, Lezhë.

10. Marrjen e masave të menjëhershme, për krijimin e kushteve dhe plotësimin e dhomave të banimit të të paraburgosurve me orenditë e nevojshme shtesë, për mbajtjen e ushqimeve dhe sendeve personale.
11. Marrjen e masave të menjëhershme për përmirësimin e cilësië së ushqimit dhe larminë e tij sipas produkteve të stinës, si dhe ushtrimin e kontrolleve të vazhdueshme nga drejtuesit e institucionit, për këtë problematikë.
12. Marrjen e masave të nevojshme për ndryshimin e Urdhrit të Përbashkët i Ministrisë të Drejtësisë dhe Ministrisë të Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale, për normën dhe kuotën ditore të ushqimit të të burgosurve, duke ju përgjigjur kërkesave dhe nevojave të kohës.
13. Marrjen e masave të menjëhershme për plotësimin sipas parashikimeve në organikën të I EVP Shënkoll, Lezhë, konkretisht, të një mjekut me kohë të plotë, 2 (dy) specialist/jurist, 1 (një) elektormekanik, 1 (një) sek/prot/arshivist, si dhe plotësimin e sektorit të policisë, me 4 (katër) punonjës në rolin bazë dhe 1 (një) specialist, në mënyrë që të ofrohet një shërbim sa më efikas në këtë institucion.
14. Marrjen e masave të menjëhershme për rritjen e pranisë të punonjësve të sektorit juridik dhe sektorit psiko-social në kontakte të përditëshme me personat që vuajnë dënimin në këtë institucion, për dhënien e këshillimeve ligjore dhe sqarimet për zgjidhjen e kërkesave dhe ankesave që ata mund të paraqesin.
15. Marrjen e masave të menjëhershme për rritjen e larmisë të aktiviteteve kulturore, sportive dhe sociale nga sektori psiko-social, me pjesëmarrjen e gjerë të personave të burgosur, e cila ndikoin në formimin dhe riintegrimin e këtyre personave.
16. Marrjen e masave të nevojshme për krijimin e një fushe futbolli në ambientet e I EVP Shënkoll, Lezhë për vendosjen e një standardi, argëtues dhe çlodhës për të paraburgosurit në këtë institucion.
17. Marrjen e masave të menjëhershme për eliminimin të plotë e lagështirës në ambientet e kuzhinës, si dhe blerjen e pajisjes për aspirimi dhe ventilimi e ajrit, si dhe lryja dhe mbajtja pastër e këtyre ambiente në I EVP Shënkoll.
18. Marrjen e masave për shtimin e aktiviteteve dhe takimeve me të dënuarit për qëllime rehabilitimi, këshillimi, ri-integrimi, si edhe aktivitete edukative e social-kulturore-sportive, në bashkëpunim dhe me organizatat jofitimprurëse duke respektuar masat e parashikuara në protokollin shëndetësor për parandalimin e COVID-19 në këtë institucion.
19. Marrjen e masave për verifikimin e urdhrit për kapacitetet e dhomave **për personat e dënuar me vendim gjykatë me masë mjeksore “mjekim i detyruar”** për të bërë të mundur që numëri i të burgosurve të garanojë standartin ligjor.

Për qëndrimin dhe masat që do të merrni në zbatim të këtij rekomandimi, të vihemi në dijeni brenda afatit 30 ditor sipas nenit 22 të Ligjit Nr. 8454 dt. 04.02.1999 “Për Avokatin e Popullit”, i ndryshuar.

Duke besuar në mirëkuptimin dhe bashkëpunimin tuaj.

KOMISIONER

ERMONELA XHAFA